

Қ. Қ. Бозымов

*ауыл шаруашылығы ғылымдарының
докторы,
профессор
Жәңгір хан атындағы БҚАТУ ректоры*

АЛҒЫСӨЗ

Қазақстан Республикасының Президенті Н. Ә. Назарбаев Қазақстан ғалымдарының форумында, аграрлық сала мен азық түлік өндірісіндегі инновациялар перспективалы ұлттық инновациялық бағыт болып табылатынын ерекше атап көрсеткен болатын. ЖОО ғылымы бүкіл әлемдегі инновациялық процестің «локомотивтерінің» бірі болып табылады.

Жәңгір хан атындағы Батыс Қазақстан аграрлық-техникалық университеті, өңір экономикасымен тығыз байланыс жасайтын танымал инновациялық білім беру және ғылыми-зерттеу кешені болып табылады. Біздің университет еліміздің ЖОО рейтингінде жетекшілік бағытты ұстап келеді. Университеттің білім беру мен ғылымдағы жетістіктері, оның белсенді халықаралық деңгейдегі әрекеттері жоо Қазақстанға, әсіресе, елдің Батыс өңіріне танымал етті.

Университетте жоғары білікті ұжым мен көпжылдық дәстүрлер, қомақты материалды-техникалық және зертханалық базалар бар.

Оқу орнында ғылыми-зерттеу жұмыстарын қаржыландыру көлемінің өсу беталысы байқалады. Қазіргі сәтте 141 млн.теңгеден астам сомаға 34 ғылыми жобалар жасалуда, олардың көбі био-технология, құрылыс материалдары өндірісі, өңдеу өндірістері мал

шаруашылығы, өсімдік шаруашылығындағы жаңа технологиялармен немесе технологияларды жетілдірумен байланысқан. Мұнда, зерттеу жобаларымен жұмысқа «ғылым арқылы үйрену» принципін іске асыра отырып, студенттер мен магистранттар тартылған.

Оқу орнында ірі ғылыми-өндірістік база- ғылыми-зерттеу институты жұмыс істейді. Бұл жерде эксперименттік және аналитикалық зертханалар шоғарыландырылған, ең алдыңғы қатарлы технологиялар сынақталады, сапасы жоғары ауыл шаруашылық өнімдерін оларды өндіріске енгізу үшін бағалау және өндіру моделдері әзірленеді. Зертханалар жарақталған зерттеу құралдары ең жоғары халықаралық стандарттарға сай келеді және бірегей зерттеулер жүргізуге мүмкіндік береді.

Ғылыми-зерттеу жұмыстарының даму басымдықтары, университеттің ғылыми-өндірістік әлеуеті, университетке 2007 жылы инженерлік бейіндегі биотехнология зертханасын құру үшін базалық алаңдардың бірі болуына мүмкіндік берді, ол, базалық негізде қаржыландырылады және ғылым-өндірістің өзара әрекеттесу қатарының тағы да бір өсуі болып табылады және магистранттар мен PhD докторанттарын даярлауда тиімді пайдаланылады. Қазіргі сәтте зертхана негізінде 136 магистранттар 16 ауыл шаруашылық және биологиялық мамандықтар бойынша зерттеу жүргізуде.

Табиғатты қорғау саласын жобалауға мемлекеттік лицензиясы бар, және де қоршаған ортаны қорғау нысандары мониторингі саласында сынақ жүргізетін және ауыл шаруашылық өнімдері сапасын анықтайтын аккредиттелген зертхана – Сынақ орталығы жұмыс істейді (9 қараша 2011 жылғы аккредитация аттестатының № KZ.И.09.0147). Жәңгір хан атындағы БҚАТУ ҚР БҒМ Білім беру саласын бақылау жөніндегі Комитетте ғылыми және (немесе) ғылыми-техникалық әрекеттер субъектісі ретінде аккредитациядан өтті (25 ақпан 2013 жылғы аккредитация туралы куәлігінің №003278 МК).

Білім және ғылым министрі Б. Т. Жұмағұлов, бүгінде университеттердің, дамыған елдердегідей, бірте-бірте ғылым дамуының басымды күші болып келе жатқанын бірнеше мәрте

атап өткен болатын. Зерттеудің нәтижелілігіне, бара-бар шығымға қол жеткізу, яғни – экономика талаптарына жауап беретін, инновацияға бағдарлану қажет. Осы жағынан алып қарағанда біздің университеттің үлкен тәжірибесі бар. 2011 жылдан бастап университетте Қазақстан Республикасындағы инновацияны дамыту және технологиялық жаңғыртуға қолдау көрсету бойынша мемлекеттік бағдарламаны іске асыру аясында технологияны коммерцияландыру Кеңсесі табыспен жұмыс істеуде. 2013 жылы ірі тәжірибе-өнеркәсіптік индустриалды аквадақылдар телімі құрылды. Тәжірибелік жануарларымен хайуанатхана бар, тәжірибелік егістік жердің көлемі 3500 га. Селекциялық жетістікке патент алынған қазақ ақ басты ірі қара мал тұқымы ұқымының зауыттық типін жасау бойынша жұмыстар қарқынмен жүргізілуде. Саны 7500 бастан асатын ақжайық ет-жүн тұқымды қойлардың өнімділігі жоғары отары жасалып, асыл тұқымды шаруашылық мәртебесін алды. 2010 жылдан бастап Батыс Қазақстан облысының балық шаруашылығы субъектілерінің су қоймаларына 5 млн астам ұсақ шағын балықтардың құртшабақтары инкубацияландырылып, жіберілді. Университетте киіктің «Волга-Орал» популяциясының питомнигі жасалған. Олардың тұқым қорын сақтау мақсатында киіктерді тор қоршауда ұстау биотехникасына сынақтама жүргізілуде.

Ауыл шаруашылық малдарының селекциясы және биотехнологиясы, ветеринарлық медицина, агрономия мен өсімдік шаруашылығы, құрылыс және құрылыс материалдары өндірісі бойынша күшті ғылыми мектептері бола отырып, Жәңгір хан атындағы БҚАТУ, университеттік ҒЗИ жергілікті шикізатының негізінде индустриалдық аквадақылдар, биотехнологиялар және композициялық құрылыс материалдары бойынша жаңа жарып шығар ғылыми бағыттарды дамыта алды.

ҚР «Ғылым туралы» жаңа Заңы, университеттің жұмысына материалдық-техникалық базаны жаңғырту, инновациялық технологияларды енгізу, кадрлық құрамды жаңарту, шетелдік мамандарды тарту сияқты көптеген жұмыстармен жаңа қарқын әкелді. Қолданбалы ғылыми зерттеулер мен әзірлемелердің нәтижелерін коммерцияландыру процесі жандандырылуда, ғылыми зерт-

теулер жүргізу және біліктілігі жоғары мамандар даярлау үшін инфрақұрылым жақсартылуда. 2013 жылы университет мемлекеттік аттестациядан табыспен өтті.

Университеттің 50-жылдық мерейтойына арналған осы ғылыми-техникалық жинақта, негізіне ҚР БҒМ Ғылым комитетінің гранттық қаржыландырумен орындалған іргелі және қолданбалы жобалардың маңызды нәтижелері алынған, Жәңгір хан атындағы Батыс Қазақстан аграрлық-техникалық университеті ұжымының ғылыми әзірлемелері топтастырылды.

К. К. Бозымов

*доктор сельскохозяйственных наук, профессор,
ректор ЗКАТУ им. Жангир хана*

ПРЕДИСЛОВИЕ

Президент Казахстана Н. А. Назарбаев на Форуме ученых Казахстана указал, что перспективным национальным инновационным направлением являются инновации в аграрной отрасли и производстве продовольствия. Вузовская наука служит одним из «локомотивов» инновационного процесса во всем мире.

Западно-Казахстанский аграрно-технический университет им. Жангир хана – признанный инновационный образовательный и научно-исследовательский комплекс, тесно связанный с экономикой региона. Наш университет занимает лидирующие позиции в рейтинге вузов страны. Достижения вуза в образовании и науке, его активная международная деятельность сделали университет узнаваемым в Казахстане, и особенно в западном регионе страны. В университете работает высокопрофессиональный коллектив, сложились многолетние традиции, имеется солидная материально-техническая и лабораторная база, наблюдается устойчивая тенденция роста объема финансирования научно-исследовательских работ.

На данный момент выполняются 34 научных проекта на сумму более 141 млн. тенге, большинство из которых связаны с новыми технологиями или совершенствованием технологий в биотехнологической отрасли, производстве строительных материалов, перерабатывающих производствах, животноводстве, растениеводстве. При этом принципиально важно, что к работе над исследователь-

скими проектами привлекаются студенты и магистранты, реализуя принцип «обучение через науку».

Функционирует крупная научно-производственная база – научно-исследовательский институт. Здесь сосредоточены экспериментальные и аналитические лаборатории, апробируются самые передовые технологии, разрабатываются модели оценки и производства высококачественной сельскохозяйственной продукции для внедрения их в производство. Исследовательское оборудование, которым оснащены лаборатории, соответствует самым высоким международным стандартам и позволяет проводить уникальные исследования.

Приоритетность развития научно-исследовательской работы, научно-производственный потенциал университета позволили ему стать одной из базовых площадок для создания в 2007г. лаборатории биотехнологии инженерного профиля, которая получает базовое финансирование и является ещё одной точкой роста взаимодействия «наука – производство» и эффективно используется в подготовке магистрантов и докторантов PhD. На данный момент исследования на базе лаборатории проводят 136 магистрантов по 16 сельскохозяйственным и биологическим специальностям.

Имеется государственная лицензия на природоохранное проектирование, а также аккредитованная лаборатория – Испытательный центр, которая проводит испытания в области мониторинга объектов окружающей среды и определения качества сельскохозяйственной продукции (аттестат аккредитации № KZ.И.09.0147 от 9 ноября 2011г.). ЗКАТУ им. Жангир хана прошел аккредитацию как субъект научной и (или) научно-технической деятельности в Комитете по контролю в сфере образования и науки МОН РК (свидетельство об аккредитации от 25 февраля 2013г. МК № 003278).

Министром образования и науки Б. Т. Жумагуловым неоднократно было отмечено, что сегодня университеты постепенно становятся преобладающей силой научного развития, как это

принято в развитых странах. Нужно добиться адекватного выхода, результативности исследований, а значит, ориентироваться на инновации, отвечающие потребностям экономики. В этом отношении наш университет имеет большой опыт.

С 2011 г. в университете успешно функционирует Офис коммерциализации технологий в рамках реализации государственной программы по развитию инноваций и содействию технологической модернизации в Республике Казахстан.

В 2013 г. создан крупный опытно-промышленный участок индустриальной аквакультуры. Имеются виварий с опытными животными, опытные поля в 3500 га. Активно ведутся работы по созданию заводских типов животных казахской белоголовой породы крупного рогатого скота и получены патенты на селекционные достижения. Создано высокопродуктивное стадо овец акжайкской мясо-шерстной породы в количестве более 7500 голов, получен статус племенного хозяйства. С 2010 г. было проинкубировано и выпущено в водоемы субъектов рыбного хозяйства Западно-Казахстанской области более 5 млн. мальков частичковых рыб. Создан питомник волго-уральской популяции сайги. Ведется апробация биотехники вольерного содержания сайгаков с целью сохранения их генофонда.

Имея сильные научные школы по селекции и биотехнологии сельскохозяйственных животных, ветеринарной медицине, агрономии и растениеводству, строительству и производству строительных материалов, ЗКАТУ им. Жангир хана сумел развить и новые прорывные научные направления по индустриальной аквакультуре, биотехнологии и композиционным строительным материалам на основе местного сырья в университетском НИИ.

Новый Закон «О науке» РК придал свежий импульс деятельности университета, в том числе для модернизации материально-технической базы, внедрения инновационных технологий, омоложению кадрового состава, привлечению зарубежных специалистов.

Активизируется процесс коммерциализации результатов прикладных научных исследований и разработок, улучшается инфраструктура для проведения научных исследований и подготовки высококвалифицированных специалистов. В 2013г. университет успешно прошел государственную аттестацию.

В настоящем научно-техническом сборнике, посвященном 50-летию юбилею университета, обобщены научные разработки коллектива Западно-Казахстанского аграрно-технического университета им.Жангир хана, в основу которых положены важнейшие результаты выполняемых фундаментальных и прикладных проектов грантового финансирования Комитета науки МОН РК.